

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne : 17.5.2017
Čj. MSP-555/2015-OD-SPZ/9
Počet listů: 3
Přílohy: 3

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemř. F.B., nar. - stížnost pro porušení zákona

Příloha: 1) Soudní spis Vojenského obvodového soudu Brno sp. zn. 1 Rtv 152/91
2) Stejnopis rozsudku býv. KVS v Brně z 3.11.1949 sp. zn. Ktr 373/49
3) Podnět ke stížnosti pro porušení zákona JUDr. L. M. v opise

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného zemř. F.B.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 21.11.1991 sp. zn. 1 Rtv 152/91.

Rozsudkem bývalého Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 3. 11. 1949 sp. zn. Ktr 373/49 byl F.B. uznán vinným zločinem porušení subordince podle §§ 145, 146c a § 149. vojenského trestního zákona č. 19/1855 ř.z., ve znění pozdějších změn a doplňků, a odsouzen k trestu žaláře v trvání 12 měsíců (trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců), zostřeného jedenkrát měsíčně postem a tvrdým ložem a samovazbou v každém třetím měsíci trestu. Podle § 127 citovaného trestního zákona došlo k zápočtu zajišťovací a vyšetřovací vazby od 13.10.1949 do 3.11.1949.

Rozsudek nabyl právní moci dnem vyhlášení, tedy dne 3.11.1949.

Trestnost činu obviněného byla spatřována v tom, že obviněný F.B. po nástupu základní vojenské služby dne 1.10.1949 u Vojenského útvaru 6981 – Brno neuposlechl rozkazu velitele setniny, aby převzal služební pušku a cvičil s ní, odvolávaje se na své náboženské přesvědčení Adventisty sedmého dne.

Jmenovaný uložený trest vykonal dne 13.10.1950.

Obviněný F.B. požádal v dané trestní věci podnětem ze dne 7.10.1991, doručeným býv. Vojenskému obvodovému soudu v Brně, dne 10.10.1991, o rehabilitaci dle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb.

Usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 21.11.1991 sp. zn. 1 Rtv 152/91 byl rozsudek býv. Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 3.11.1949 sp. zn. Ktr 373/49 dle § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/90 Sb. zrušen ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 téhož zákona byla zrušena všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Toto usnesení bylo stručně odůvodněno tím, že býv. Krajský vojenský soud v Brně provedl v posuzované věci dokazování v potřebném rozsahu, a nepochybil, když uznal F.B. vinným v souladu s tehdy platným vojenským trestním zákonem.

V rámci přezkumného řízení o soudní rehabilitaci však Vojenský obvodový soud v Brně dospěl k závěru, že při ukládání trestu odnětí svobody obviněnému F.B. bylo postupováno nepřiměřeně přísně, když byl jmenovanému uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jelikož ze spisového materiálu jednoznačně vyplynulo, že obviněný F.B. do doby spáchání zločinu vojenského charakteru žil řádným životem a nebyl soudně trestán. Na základě této úvahy dospěl býv. Vojenský obvodový soud v Brně k závěru, že byly splněny podmínky pro zrušení rozsudku býv. Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 3.11.1949 ve výroku o trestu ve smyslu § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/1990 Sb., neboť uložený trest je ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost.

Usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně č.j. 1 Rtv 152/91-11 nabylo právní moci 21. 11. 1991, tedy dnem vyhlášení.

Následně usnesením ze dne 19.12.1991, sp. zn. 1 Rtv 152/91, rozhodl býv. Vojenský obvodový soud v Brně o účasti F.B. na amnestii prezidenta republiky ze dne 9. 5. 1960, přičemž podle článku V, s odkazem na část II, a článku III tohoto rozhodnutí zastavil podle § 223 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. a) trestního řádu trestní stíhání F.B. pro skutek, v němž byl spatřován zločin porušení subordinace podle §§ 145, 146 písm. c) a § 149 shora cit. vojenského trestního zákona.

Na základě žádosti jmenovaného, podané v zákonem stanovené lhůtě, o projednání trestní věci rozhodl býv. Vojenský obvodový soud v Brně rozsudkem ze dne 13. 2. 1992 sp. zn. 1 Rtv 152/91 tak, že při nezměněném výroku o vině z rozsudku býv. Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 3. 11. 1949 sp. zn. Ktr 373/49, kterým byl obviněný F.B. uznán vinným zločinem porušení subordinace podle §§ 145, 146 písm. c) a § 149 vojenského trestního zákona, se z důvodu uvedeného v § 227 trestního řádu obviněnému F.B. žádný trest neukládá.

Rozsudek nabyl právní moci dnem vyhlášení, tj. 13.2.1992.

V odůvodnění rozsudku bývalý Vojenský obvodový soud v Brně velmi stručně uvedl, že po provedené rehabilitaci byly zjištěny zákonné překážky, které nedovolovaly za tohoto procesního stavu pokračovat v trestním řízení, a proto soud vycházel a respektoval ustanovení § 227 tr. řádu, dle kterého byly dány podmínky pro neuložení trestu.

Proti citovanému rozsudku býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 13.2.1992 nebyl podán procesními stranami opravný prostředek, jak vyplývá z výše uvedeného.

Pravomocným usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 21.11.1991, sp. zn. 1 Rtv 152/91, byl porušen zákon v ust. § 1 odst. 1, 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ust. §§ 145, 146 písm. c) a § 149 voj. tr. zákona č. 19/1855 ř.z., ve znění pozdějších právních předpisů.

V návaznosti na toto citované usnesení býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 21.11.1991 jsou vadná i následně vydaná výše uvedená rozhodnutí tohoto soudu, včetně pravomocného rozsudku ze dne 13. 2. 1992 sp. zn. 1 Rtv 152/91.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 145 vojenského trestního zákona č. 19/1855 ř.z., ve znění změn a doplňků, se porušení subordínace dopustí ten, kdo v čase, kdy se nachází ve skutečné službě, nebo i mimo tento čas, odepře rozkaz představeného ke službě se vztahující povinnou poslušnost, nebo též jen úctu vůči představenému povinnou kdykoli a kdekoli úmyslně opomíjí.

Podle § 146 písm. c) vojenského trestního zákona č. 19/1855 ř.z., ve znění změn a doplňků, o způsobech porušení subordínace, se odepření poslušnosti nebo povinné úcty může dít nesplněním rozkazu nebo nařízení představeného.

Podle § 149 vojenského trestního zákona č. 19/1855 ř.z., ve znění změn a doplňků, se za odepření nebo úmyslné opomenutí provedení služebního rozkazu považuje jednání spočívající v odepření provedení služebního rozkazu nebo ke službě se vztahujícího nařízení představeného, nikoliv sice násilně, avšak neurvalým nebo urážlivým způsobem, nebo neprovedl-li se úmyslně důležitý služební rozkaz.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení těmito ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán v platnosti výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

V dané věci lze konstatovat, že došlo k porušení zákona tím, že rozsudek bývalého Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 3. 11. 1949 sp. zn. Ktr 373/49 byl zrušen pouze ve výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb. a bez nápravy byl ponechán v platnosti výrok o vině, když rehabilitační senát v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že výrok o vině ze zmiňovaného rozsudku bývalého Krajského vojenského soudu v Brně je správný, jelikož Krajský vojenský soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav. Třebaže lze souhlasit s názorem, že skutkový stav byl spolehlivě zjištěn a bylo možno z něj vycházet, rehabilitační senát se plně spolehl na právní hodnocení provedené v roce 1949 a nezabýval se dostatečně obhajobou obviněného, jíž nehodnotil v kontextu ústavně zaručených osobnostních práv, ač bylo jeho povinností provést ústavně konformní výklad i starších trestněprávních norem a zajistit účel rehabilitačního řízení deklarovaný v § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb.

Ignorace ústavně zaručených práv ve vztahu k ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., jehož účelem bylo zrušení odsuzujících soudních rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti označoval zákon za trestné, vyplývá i z dalšího postupu rehabilitačního senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně, jenž následně vydal rozsudek, kterým při nezměněném výroku o vině F.B. trest neuložil toliko

s poukazem na aplikaci amnestie prezidenta republiky vyhlášené dne 9.5.1960 a užití § 227 trestního řádu, podle jehož znění účinného do 31.12.1993 platilo, jestliže byly podmínky pro zastavení trestního stíhání v důsledku udělení milosti, amnestie nebo promlčení a v řízení se pokračovalo jen proto, že obžalovaný na projednání věci trval (§ 11 odst. 2 tr. řádu), soud, neshledá-li žádný jiný důvod ke zproštění obžalovaného, vysloví sice vinu, trest však neuloží.

Účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Tento soud náležitě nezvážil, že obviněný zemřelý F.B. svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.). Pokud by tak učinil, shledal by, že skutek uvedený v obžalobě vojenského prokurátora, není a nebyl trestným činem pro absenci jeho imanentního znaku – protiprávnosti. Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle něhož výklad i sebestarších trestněprávních norem, je-li díky využitelnému procesnímu prostředku prováděný soudem dnes s důsledky pro posouzení trestního postihu osoby, tedy s důsledky zasahujícími do osobní sféry takové osoby, nemůže být proveden bez ohledu na dnes platné konstitutivní hodnoty a principy demokratického právního státu tak, jak jsou vyjádřeny v ústavním pořádku České republiky. Jen takto omezeně, hodnotově diskontinuálně, lze chápat kontinuitu se „starým právem“, jehož aplikace (zákonnost) je předmětem soudobého řízení o stížnosti pro porušení zákona. Svoboda svědomí se projevuje v rozhodnutích jednotlivce učiněných v určitých konkrétních situacích, tedy „tady a teď“, pociťovaných jako hluboce prožitá povinnost. Strukturálním znakem svědomí je kromě souvztažnosti k normě a zároveň k situaci i osobní prožitek bezpodmínečné povinnosti. Svoboda svědomí přitom patří k tzv. základním právům absolutním, tj. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že tzv. Ústava 9. května (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) sice v § 15 svobodu svědomí deklarovala, avšak zároveň ji negovala tím, že stanovila, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti, kterou stanovil obyčejný zákon. Odepřela tedy svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, když toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svobody svědomí jakožto absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina ČSR z roku 1920.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., v celém rozsahu rozsudek bývalého Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 3. 11. 1949 sp. zn. Ktr 373/49, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou 9. května z roku 1948 (ústavním zákonem č. 150/1948 Sb.) a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014 sp. zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy reálně nepřipadá v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001 sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) Podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 21.11.1991 sp. zn. 1 Rtv 152/91 byl v neprospěch obviněného F.B. porušen zákon v ustanoveních § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ust. §§ 145, 146 písm. c) a § 149 vojenského trestního zákona č. 19/1855 ř. z., ve znění pozdějších změn a doplňků,
- 2) podle § 269 odst. 2 tr. řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 21.11.1991 sp. zn. 1 Rtv 152/91 zrušil a dále zrušil i všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména též usnesení téhož soudu ze dne 19.12.1991 sp.zn. 1 Rtv 152/91 a rozsudek Vojenského obvodového soudu Brno ze dne 13.2.1992 sp.zn. 1 Rtv 152/91,
- 3) a dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Krajského vojenského soudu v Brně ze dne 3. 11. 1949 sp. zn. Ktr 373/49, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu,
- 4) podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného F.B. obžaloby pro skutek spočívající v tom, že po nástupu základní vojenské služby dne 1.10.1949 u Vojenského útvaru 6981 – Brno neuposlechl rozkazu velitele setniny, aby převzal služební pušku a cvičil s ní, odvolávaje se na své náboženské přesvědčení Adventisty sedmého dne, v němž byl spatřován zločin porušení subordinace podle §§ 145, 146 písm. c) a § 149 vojenského trestního zákona č. 19/1855 ř.z., ve znění pozdějších změn a doplňků, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 23/2017](#)